

Міністерство культури і інформаційної політики України

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

(назва факультету)

Кафедра живопису

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

на тему : **СЮЖЕТНО_ТЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ «ШЛЯХ»**

Виконав: студентка 4 курсу

спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»

(шифр і спеціальність)

освітньо-професійна

програма Станковий живопис

Данилова-Абросимова Аріна

(прізвище та ініціали)

Керівник: Вінтаєв Ю.М.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»Кафедра живопису / денна форма навчанняРівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень вищої освітиСпеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративнемистецтво, реставрація»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮЗавідувач кафедри живописуМ.М.Ковальова

«05» травня 2025 року

ЗАВДАННЯ**НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТКИ**

Данилова-Абросімова А. Д. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) СЮЖЕТНО-ТЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ «ШЛЯХ»Керівник проекту (роботи) професор Вінтаєв Ю.М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «5» травня 2025 року № 118-ОС.

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 10 червня 2025 року3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*

- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Технологічні та живописні засоби виконання оригіналів;*
- *Висновки;*
- *Список літератури;*
- *Ілюстративні матеріали.*

5. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 17 квітня 2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з / п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	При мітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	

2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Квітень</i> <i>Травень</i>	
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Квітень</i> <i>Травень</i>	
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Квітень</i> <i>Травень</i>	
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень</i> <i>Червень</i>	
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	

Студентка Данилова-Абросімова А.Д.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) професор Вінтаєв Ю.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Композиція розповідає про шлях у своє особисте майбутнє, яке поки що невідоме. Тому герой виглядає як мандрівник, який їде потягом над спокійним туманним морем. Такий пейзаж символізує невідомість, але не страшну, а мирну, природну. Відчуття що людина в поїзді одна, тому що вона прокладає свій особистий шлях, на самоті.

Птахи, що ширять, символізують вільну і мрійливу натуру героя, нічим і ні ким не обтяжену

Композиція читається зліва на права, поза людини так само спрямована в той бік, символізуючи відкритість до нового, свого майбутнього

ANNOTATION

The composition tells about the path to his personal future, which is still unknown.

Therefore, the hero looks like a traveler who is riding a train over a calm foggy sea.

Such a landscape symbolizes the unknown, but not scary, but peaceful, natural.

The feeling that the person is alone on the train, because he is making his own personal path, alone.

Soaring birds symbolize the free and dreamy nature of the hero, not burdened by anything or anyone

The composition is read from left to right, the person's pose is also directed in that direction, symbolizing openness to the new, to his future

ЗМІСТ

1. ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ.....	5
2. ЗБІР ІНФОРМАЦІЇ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДГОТОВЧИХ МАТЕРІАЛІВ	7
3. АНАЛІЗ АНАЛОГІВ.....	9
4. РОЗРОБКА АВТОРСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ РІШЕННЯ ТЕМИ.....	11
5. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПОШУК ОБРАЗОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ ВТІЛЕННЯ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ.....	13
6. ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ЖИВОПИСНІ ЗАСОБИ ВИКОНАННЯ ОРИГІНАЛІВ.....	15
7. ВИСНОВКИ.....	16
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	17
8. ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ.....	18

1. ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ

Тема особистого шляху, пошуку себе та свого місця в майбутньому є надзвичайно актуальне в умовах сучасного світу, що постійно змінюється.

Молодь, яка знайомиться на етапі формування власної ідентичності, часто стикається з невизначеністю, внутрішніми сумнівами та потребою у самопізнанні. Цей процес складний, але водночас природний і необхідний для особистісного зростання.

Образ шляху є універсальним символом, який присутній у культурі, мистецтві та філософії різних епох. Він асоціюється з розвитком, рухом, прийняттям рішень та подоланням перешкод. Візуальне осмислення теми шляху дозволяє передати не лише зовнішній рух, але й глибокі внутрішні переживання людини.

У мистецтві тема шляху є особливо виразною завдяки символам, кольорам, ритму та композиційним рішенням. Через художні образи можна тонко передати емоційний стан героя, його внутрішній світ, прагнення та страхи. Саме тому розкриття цієї теми в образотворчій роботі є своєчасним і значущим.

2. ЗБІР ІНФОРМАЦІЇ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДГОТОВЧИХ МАТЕРІАЛІВ

Підготовка до створення композиції на тему «Шлях» розпочалася зі збору візуальних, концептуальних та теоретичних матеріалів, що розкривають поняття дороги як метафори внутрішнього пошуку, самопізнання та руху у невідоме.

Особлива увага приділялася творам художників, які досліджували тему мандрівки, самотності та відкритості до нового. Одним із ключових джерел натхнення стали пейзажі Каспара Давіда Фрідріха, де фігура споглядача часто розчиняється в просторі, символізуючи єднання людини з природою та її прагнення до вищого змісту. У таких роботах домінує тиша, невизначеність горизонту, що безпосередньо перегукується з образом майбутнього як спокійної, але невідомої стихії.

Також було проаналізовано твір Ендрю Ваєта «Світ Кристіни», де героїня, що лежить на землі й дивиться у напрямку дому, створює потужний образ дороги, яку складно подолати фізично, але яка сповнена внутрішнього руху і глибокої емоційності. Це дозволило зрозуміти, як можна передати стан очікування, невизначеності й одночасно — надії.

Важливими стали й сучасні джерела – фотографії туманних пейзажів, зображення поїздів, що рухаються над водною гладдю, візуальні метафори ізоляваності та внутрішньої тиші. Усе це дозволило сформулювати загальний настрій роботи — відчуття спокійної самотності, руху у власне майбутнє, ще не означене, але вже прийняте.

Систематизація зібраних матеріалів допомогла виділити ключові символи: туман як метафора невизначеності, птахів як уособлення свободи й духу, а також поїзд як знак незворотного поступу вперед. Ці образи стали основою для формування авторської концепції майбутньої композиції.

3. АНАЛІЗ АНАЛОГІВ

У процесі формування власної художньої концепції важливим етапом стало вивчення та аналіз творів митців, що зверталися до теми шляху, самотності та внутрішнього пошуку. Вибрані аналоги допомогли краще зрозуміти, як різні художні мови й стилі можуть передавати глибокі психологічні й емоційні стани через візуальні образи.

Пейзажі Каспара Давіда Фрідріха (Іл. 1) стали джерелом глибокого осмислення теми. Художник майстерно передавав відчуття самотності, тиші та духовного пошуку. У багатьох його композиціях людська постать зображена на тлі величного природного простору — гір, моря, неба, — що символізує мить зупинки, роздумів і єднання з вічністю. Особливий акцент у його творах зроблено на горизонт, як на межу між відомим і невідомим — це стало важливим візуальним орієнтиром для створення власної роботи.

Наступним джерелом аналізу став твір Ендрю Ваєта «Світ Кристіни» (Іл. 2). У ньому фігура героїні, що лежить на землі в напрямку далекого будинку, уособлює стан внутрішньої напруги між прагненням і безсиллям. Простір навколо — широке порожнє поле — створює сильне емоційне враження віддаленості мети, і водночас надії. Цей образ перегукується з ідеєю дороги як символу майбутнього, до якого ще потрібно дістатися.

Окрему увагу було приділено сучасному художнику Петру Яблонському і його роботі «Engine driver» (Іл. 3). Вона поєднує естетику сюрреалізму з глибокою експресією образу людини, яка перебуває в процесі руху, але водночас — у стані емоційної відстороненості. Атмосфера картини наповнена загадковістю й легким занепокоєнням, що створює ефект «тихого напруження» — саме такого, яке супроводжує людину на її особистому шляху в невідоме.

Проаналізовані роботи дозволили краще сформуванати візуальну мову для власної композиції, уточнити ритм, кольорову гаму, а також зміцнити ідейний концепт — шлях як внутрішній стан, наповнений спокоєм, очікуванням і відкритістю до майбутнього.

4. РОЗРОБКА АВТОРСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ РІШЕННЯ ТЕМИ

Концепція ґрунтується на поєднанні зовнішньої мандрівки з внутрішнім пошуком — це стан людини, яка залишила позаду минуле, але ще не дісталась до своєї цілі. Важливою складовою концепції є розуміння того, що цей шлях проходить кожен самотійно, у власному темпі та з власними сенсами.

Центральним образом композиції стала постать мандрівника, що подорожує в поїзді над туманним морем. Поїзд як символ — це не лише транспортний засіб, а знак незворотного руху вперед. Туман та спокійна водна поверхня уособлюють невизначеність майбутнього, яке не викликає страху, а радше приймається як природна частина життя. Атмосфера тиші й самотності надає композиції внутрішньої глибини й медитативності.

Птахи, що ширяють над водою, слугують символом вільного духу та мрійливості. Вони контрастують з важким, стабільним образом поїзда, натякаючи на внутрішню легкість героя, його відкритість і здатність зберігати свободу навіть у дорозі.

Композиція вибудована зліва направо — цей напрямок відповідає звичному способу зчитування зображення, а також підсилює відчуття руху у майбутнє.

Поза героя, звернена в той самий бік, підкреслює готовність до змін і символізує його відкритість до нових можливостей.

Усе це формує авторське бачення теми «Шлях» як особистої історії руху вперед — не обов'язково до чітко визначеної мети, але до нового, глибшого розуміння себе

5. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПОШУК ОБРАЗОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ ВТІЛЕННЯ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ

Композиційний пошук відіграв ключову роль у процесі створення роботи, адже саме через розташування фігур, простору та ритму вдалося передати внутрішній зміст теми «Шлях». Основна мета — сформувати візуальний наратив, який буде емоційно зчитуватись як мандрівка в особисте майбутнє.

Першим етапом стало опрацювання загального розміщення елементів у форматі. Композиція побудована горизонтально — зліва направо, що підсилює відчуття руху вперед. Лінії пейзажу та напрямок руху поїзда підпорядковані єдиному вектору — вперед, у простір майбутнього. Такий підхід дозволяє створити динаміку навіть у статичному зображенні.

Центральна фігура — людина в поїзді — була зображена з напівспини, щоб залишити її особистість універсальною, не прив'язаною до конкретного образу. Це дає глядачеві можливість ототожнити себе з героєм. Поза фігури — спокійна, замислена, спрямована вперед, що підкреслює контемплативний характер подорожі.

Простір навколо — туманне море — створює атмосферу невизначеності, але не тривоги, а внутрішнього спокою. Важливу роль у композиції відіграє повітряна перспектива, що дозволяє візуально «відкрити» простір і надати йому глибини. Плавні переходи кольору та розмиті контури сприяють передачі відчуття безкрайності.

Птахи, що ширяють у небі, були розташовані асиметрично — це додає легкості композиції, порушує симетрію й створює природну рівновагу. Вони вводять ритм у верхню частину роботи та символічно супроводжують героя у його подорожі.

Пошук образотворчих засобів супроводжувався ескізною роботою, аналізом тональних рішень та спробами віднайти правильний баланс між деталізацією і простотою. Всі ці елементи стали інструментами для втілення авторського задуму — передати стан спокійного прийняття невідомого та глибоку внутрішню самотність, що не лякає, а наповнює.

6. ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ЖИВОПИСНІ ЗАСОБИ ВИКОНАННЯ ОРИГІНАЛІВ

У перенесенні концепції «Шлях» на полотно основним завданням було створення спокійної, атмосферної композиції, в якій кожен елемент — від кольору до композиційного ритму — сприяє передачі стану внутрішньої подорожі героя. Для цього було обрано техніку акрилового живопису, яка дала змогу працювати швидко, пошарово та з чітким контролем над тоном і кольором.

Робота виконана на ґрунтованому папері високої щільності, що добре тримає форму та дозволяє накладати фарбу в декілька шарів без деформації поверхні. Початковий етап складався з легкого лінійного рисунка та кольорового підмалювання, яке задавало основну гаму та розподіл світлотіні.

Кольорова палітра — приглушена, холодна: домінують сірі, блакитні, зеленуваті відтінки, що передають стан туману, невизначеності та спокою. Активно застосовувались напівпрозорі шари та легкі мазки для створення повітряної перспективи та глибини простору. Основні акценти — фігура героя, поїзд і птахи — прописані контрастніше, з м'яким моделюванням форми.

Форма фігури передана узагальнено, без конкретизації обличчя, що підсилює універсальність образу. Птахи зображені умовно, майже графічно — вони вводять ритм у композицію й слугують емоційним акцентом, уособлюючи свободу та внутрішній рух.

Світло в роботі має символічне значення — воно не яскраве, а розсіяне, м'яко виводить на передній план окремі деталі, залишаючи інше в напівтіні. Завдяки

цьому виникає відчуття невизначеного простору — простору майбутнього, у який прямує герой.

Фінальний етап включав уточнення форм, підсилення кольорових акцентів та легке матове покриття для збереження живописної поверхні. Техніка акрилу забезпечила пластичність, динамічність і можливість втілити задум у стриманій, споглядальній манері.

7. ВИСНОВКИ

У процесі роботи над темою «Шлях» було осмислено й візуально втілено образ внутрішньої подорожі людини в невідоме особисте майбутнє. Обраний художній мотив поїзда, що рухається над туманним морем, дав змогу створити метафору спокійної, але водночас неоднозначної дороги, яку кожен проходить наодинці.

Візуальні акценти — самотня фігура мандрівника, спокійна вода, птахи у небі — працюють на створення настрою відчуженості, тиші й відкритості до нового. Композиція читається зліва направо, що символізує рух уперед і прийняття невідомого.

У живописі використано акрилові фарби, що дозволили передати прозору, повітряну атмосферу туману, глибину простору та м'які світлові переходи. Робота над проєктом допомогла глибше осмислити не лише візуальну мову сучасного пейзажу, а й психологічні аспекти теми — відчуття пошуку, самотності та віри в майбутнє.

Створена композиція є завершеним образним висловлюванням на тему особистого шляху, де кожен глядач може побачити свій власний стан, спогад чи очікування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєт, Ендрю. Christina's World. 1948. The Museum of Modern Art, New York.
<https://www.moma.org/collection/works/78455>
- 2 Friedrich, Caspar David. Wanderer above the Sea of Fog. 1818.
<https://www.khanacademy.org/humanities/romanticism/painting-in-germany/a/friedrich-wanderer>
3. Jablonskiy, Piotr. Engine Driver. Авторська ілюстрація.
https://www.artstation.com/piotr_jablonski
4. Мунк, Едвард. Галерея робіт.
<https://www.edvardmunch.org>
5. Bacon, Francis. Офіційний сайт архіву.
<https://www.francis-bacon.com>
6. Malewicz, Kazimir. Про живописну композицію і формалізм.
<https://www.tate.org.uk/art/artists/kazimir-malevich-1574>
7. Основи композиції у живописі – стаття.
<https://artefact.in.ua/osnovy-kompozytsii-u-zhyvopysi/>
8. Акриловий живопис – матеріали та техніка.
<https://drawpaintacademy.com/acrylic-painting/>
9. Barthes, Roland. Camera Lucida: Reflections on Photography. — Vintage, 2000.
10. Зелінський, А. Художній образ: теорія і практика. — Київ: Родовід, 2021.
11. Коцюбинська, О. Пейзаж як образ внутрішнього стану у візуальному мистецтві ХХ століття. — Наукові записки НАОМА, 2020, №4.
12. Куценко, Л. Атмосфера і простір у сучасному пейзажі. — Харків: ХДАДМ, 2020.

Список ілюстрацій

1. Іл. 1 «Мандрівник над морем туману» Каспар Давід Фрідріх
2. Іл. 2 «Світ Кристіни» Ендрю Ваєта
3. Іл. 3 “Engine driver” Piotr Jablonski